

સુરત શહેરના વ્યંઢળ સમુદાયના જીવન ધોરણો અને
સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિઓનું વિશ્લેષણ નો અભ્યાસ

Madhavi Vinodbhai Solanki

Research Scholar

Dr.Babasaheb Ambedkar Open University

Email: mayucsolanki@gmail.com



સારાંશ:

આ સંશોધન પત્ર સુરત શહેરના વ્યંઢળ સમુદાયના જીવન ધોરણો અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિઓનું વિશ્લેષણ કરે છે. સંશોધનનો ઉદ્દેશ એ છે કે વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોની રહેણાંક પ્રકાર, મકાનની માલિકી, અને શૈક્ષણિક સ્તરો પર વ્યાપક પ્રકાશ પાડીને તેમની વિવિધ સામાજિક અને આર્થિક પડકારોને સમજવામાં મદદ કરવી. સંશોધન કોષ્ટકોનો ઉપયોગ કરીને મેળવેલ આંકડાકીય માહિતી આધારિત છે, જે સમુદાયના જીવન ગુણવત્તા અને સુધારાની દિશામાં સરકાર અને સમાજને માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે. આ સંશોધનના પરિણામો સમાજના આ અવગણાયેલા વર્ગને વધુ સામાજિક સુરક્ષા અને તકો પ્રદાન કરવામાં સહાયક થશે, જેથી તેઓ સમાજમાં વધુ સક્રિય અને સમાવિષ્ટ બની શકે.

ચાવીરૂપ શબ્દો :- વ્યંઢળ સમુદાય, રહેઠાણ વ્યવસ્થા, મિલકત માલિકી, સામાજિક સ્વીકૃતિ, આર્થિક સુરક્ષા, સુરત.

પ્રસ્તાવના :

ભારતમાં, વ્યંઢળ સમુદાય સામાજિક અને આર્થિક મર્યાદાઓનો સામનો કરવામાં આવે છે, જેમાં રહેણાંક અને મિલકતની માલિકીનો પ્રશ્ન પ્રમુખ છે. આવા પરિબળો તેમના જીવનની ગુણવત્તા અને સામાજિક સ્થિતિ પર ઊંડી અસર કરે છે. આ સંદર્ભમાં, આ અધ્યયન વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોની મિલકત માલિકી અને રહેણાક વ્યવસ્થાઓના પડકારોને સમજવા અને માપવાનો પ્રયાસ કરે છે.

વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યો સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે સમાજમાં વ્યાપેલી કલંકિત ધારણાઓ અને ભેદભાવની પ્રવૃત્તિઓ અવરોધ ઊભો કરે છે, જેથી તેઓને આર્થિક સ્થિરતા અને સામાજિક સ્વીકૃતિ મેળવવામાં મુશ્કેલીઓ પડે છે. વ્યંઢળોનું રહેણાંક સાથેનું સંબંધ તેમના જીવનની ગુણવત્તા અને સમગ્ર સામાજિક સ્થિતિને નક્કી કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. આથી, તેમને સામાજિક સુરક્ષાના આધાર અને સ્થિરતા માટે મિલકતની માલિકી અત્યંત જરૂરી છે.

દરેક માણસને યોગ્ય રહેણાંકની જગ્યા પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર છે, પરંતુ વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યો ઘણીવાર આ અધિકારથી વંચિત રહે છે. આ અભ્યાસ દ્વારા, આપણે તેમની રહેણાંક અને મિલકત માલિકીની પડકારોને સમજવાનું અને તેમના જીવનને સુધારવાના ઉપાયો શોધવાનું છે. આ અધ્યયન સમુદાયની મૂળભૂત જરૂરિયાતોને પૂરી કરવા માટેની નીતિગત હસ્તક્ષેપોની શિફારસો આપવામાં મદદરૂપ થશે.

આ અધ્યયનનું ઉદ્દેશ્ય વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોના રહેણાંક અને મિલકત માલિકીની સ્થિતિ પર પ્રકાશ પાડવાનું અને તેમની સામાજિક અને આર્થિક સુરક્ષાને સુધારવાના સાધનો શોધવાનું છે. આપણી

તપાસ દ્વારા, આપણે વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોને સમાન અને સુરક્ષિત રહેણાંકની સગવડ પ્રદાન કરવાની દિશામાં યોગદાન આપી શકીશું.

સાહિત્યની સમીક્ષા:

વ્યંઢળ સમુદાય માટેની રહેણાંક વ્યવસ્થા અને મિલકત માલિકીના મુદ્દાઓનું સમર્થન કરતું વૈશ્વિક સંશોધન છે.

ફેડરિકસન એટ અલ. (2021) દ્વારા કરાયેલા અધ્યયનમાં દર્શાવાયું છે કે વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોને યોગ્ય રહેણાંકની સગવડ મેળવવામાં ભેદભાવ અને સામાજિક કલંકના કારણે મુશ્કેલીઓ પડે છે.

જોહન્સન અને માર્ટિનેઝ (2022) એ સૂચવ્યું કે વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યો સામાજિક સલામતીની તકોની અછત અનુભવે છે જ્યારે તેમને મિલકત માલિકીની તકો મળે છે. તેઓએ તેમની સ્થિતિ માટે વધુ સામાજિક સમર્થનની જરૂર હોવાનું સાબિત કર્યું.

મોરેનો અને પેરેઝ (2023) ના અધ્યયનમાં તેઓએ તર્ક આપ્યો કે વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોને મિલકત માલિકી મેળવવા માટેની પ્રક્રિયામાં ભેદભાવરહિત સહાયતા અને નીતિગત હસ્તક્ષેપોની જરૂર છે. તેમનું સંશોધન દર્શાવે છે કે નીતિના ફેરફારો દ્વારા મૂળભૂત સામાજિક પરિવર્તનોને સાધવામાં મદદ મળી શકે છે.

પટેલ અને મહેતા (2020) મુજબ, વ્યંઢળ સમુદાય સામે આવાસીય ભેદભાવના ઘણા કિસ્સાઓ છે જેનો સમાવેશ કિરાયાના ઘરો અને મિલકતની ખરીદીમાં અન્યાયી વર્તન થાય છે.

ગુમા અને ચોપરા (2023) દ્વારા સામાજિક સમર્થનની ઉપલબ્ધતાની મહત્વની ભૂમિકાને ઉજાગર કરવામાં આવી છે, જે આ સમુદાયના સભ્યોને મિલકત માલિકીના અધિકારો મેળવવામાં મદદ કરે છે. મહેતા અને પટેલ (2024) નું અભ્યાસ આંતરરાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્યથી વ્યંઢળ સમુદાયના આવાસીય અધિકારો અને મિલકત માલિકીની પડકારોને સમજાવે છે.

અભ્યાસનાં હેતુઓ:

1. સુરત જિલ્લાના વ્યંઢળોને કયા - કયા પ્રકારની સામાજિક સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડે છે તેનો અભ્યાસ.
2. સુરત જિલ્લામાં વ્યંઢળોની શૈક્ષણિક સ્થિતિનો અભ્યાસ.
3. સુરત જિલ્લામાં વ્યંઢળોની આર્થિક સ્થિતિનો અભ્યાસ.

સંશોધન પદ્ધતિ:

આ સંશોધન વર્ણનાત્મક અને વિશ્લેષણાત્મક સ્વરૂપનું છે, જેમાં ગુણાત્મક અને સંખ્યાત્મક એમ બંને પ્રકારના આંકડાનો સમાવેશ થાય છે. આપણી પદ્ધતિનો ઉદ્દેશ છે કે સમુદાયના આવાસીય અને મિલકત માલિકી અનુભવોને સમજવામાં મદદ કરવી.

આ અભ્યાસમાં આંકડા એકત્રિત કરવા માટે પ્રાથમિક માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવી છે. પ્રતિભાગીઓની માહિતી ભેગી કરવા માટે ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન વિવિધ પ્રકારના સારણીઓ અને પ્રશ્નાવલીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. માહિતીનું વિશ્લેષણ મુખ્યત્વે પ્રાથમિક માહિતીના આધારે થયું છે, જેમાં ઉત્તરદાતાઓની કૌટુંબિક, ઘરની માલિકી, ભાડાની સ્થિતિ, અભ્યાસની વિગતો, અને નાણાકીય સ્થિતિ જેવી વિવિધ પહેલુઓ શામેલ છે.

➤ **સંશોધન ડેટા એકત્રિત કરવા માટે નિમ્નલિખિત પગલાઓનું અનુસરણ કરવામાં આવ્યું:**

1. **સર્વેક્ષણ પ્રક્રિયા:** સંશોધન ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન સંશોધન ટીમ દ્વારા પ્રતિભાગીઓની પસંદગી અને આંકડા એકત્રિત કરવાની પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી છે.
2. **માહિતી વિશ્લેષણ:** એકત્રિત માહિતીનું વિશ્લેષણ વિવિધ સાંખ્યિકીય તકનીકોનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં પ્રાથમિક અને ગૌણ ડેટાનો સમાવેશ થાય છે.
3. **પરિણામોનું મૂલ્યાંકન:** એકત્રિત માહિતી પર આધારિત પરિણામોનું મૂલ્યાંકન અને તેની વ્યાખ્યા આ અધ્યયનનો મુખ્ય ભાગ બને છે.

આ અધ્યયનની પદ્ધતિ ઉત્તરદાતાઓની વિવિધ પ્રકારની માહિતીને સમજવા માટે વ્યાપક રીતે ડિઝાઇન કરી છે, જેમાં તેમની કૌટુંબિક સ્થિતિ, આર્થિક સ્થિતિ, અને સામાજિક પરિસ્થિતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

પરિણામો:

પ્રસ્તુત અભ્યાસ " સુરત શહેરના વ્યંઢળ સમુદાયના જીવનધોરણ અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિઓનું વિશ્લેષણ નો અભ્યાસ" અંતર્ગત 10 ઉત્તરદાતાઓ પરથી એકત્રિત પ્રાથમિક માહિતીના આધારે નીચેના પરિણામો મળી આવ્યા છે:

કોષ્ટક 1: હાલ માં વ્યંઢળો કોની સાથે રહે છે

વિગત	સંખ્યા	ટકાવારી
માતા - પિતા સાથે	3	30
માતા સાથે	0	0
પિતા સાથે	0	0
ગુરુ સાથે	7	70
મિત્ર / સખી સાથે	0	0
કુલ	10	100

સ્ત્રોત : ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે

આ કોષ્ટકનું વિશ્લેષણ વ્યંઢળ સમુદાયમાં વિવિધ વ્યક્તિઓની સંખ્યા અને ટકાવારીને બતાવે છે, જે આપણને આ સમુદાયના સામાજિક ઢાંચાની સમજ આપે છે. જેમાં કુલ સંખ્યા ૧૦ છે, અને આ માહિતીથી સમજાય છે કે ગુરુ આ સમુદાયમાં ઘણા મહત્વનાં છે અને તેમાં ગુરૂનો મોટો ભાગ છે. આ

આંકડા સમુદાયની સામાજિક સ્થિતિ અને ભૂમિકાઓની વિગતવાર સમજ પૂરી પાડે છે, જે સમુદાયના સમગ્ર જીવન ધોરણે અને સામાજિક-આર્થિક શરતોની સમજણમાં મદદરૂપ થઈ શકે છે.

કોષ્ટક 2: કયા પ્રકારના મકાનમાં રહી છો

વિગત	સંખ્યા	ટકાવારી
ઝૂંપડુ	5	50
પાકું મકાન	5	50
કુલ	10	100

સ્ત્રોત : ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે

કોષ્ટક 2 - માં મકાનોમાં રહેતા વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોની સંખ્યા અને ટકાવારી આપેલ છે. આ માહિતી સમુદાયના મકાનની સ્થિતિ અને તેમના રહેઠાણ પ્રકાર વિશેની સમજ આપે છે. ઝૂંપડપટ્ટીમાં 5 લોકો રહે છે અને પાકું મકાનમાં પણ 5 લોકો રહે છે. આ માહિતી દ્વારા વ્યંઢળ સમુદાયના રહેઠાણ પ્રકારની સમાન વહેંચણી અને જીવન ધોરણોની વિવિધતાનું પરિચય થાય છે, જે તેમના સામાજિક-આર્થિક શરતોનું મૂલ્યાંકન કરવામાં ઉપયોગી છે.

કોષ્ટક 3: હાલ માં રહેતા ઘરની માલિકી કોની છે

વિગત	સંખ્યા	ટકાવારી
પોતાની માલિકીનું	3	30
ભાડાનું	3	30
અન્ય મિત્ર	0	0
ગુરુની માલિકીનું	4	40
કુલ	10	100

સ્ત્રોત : ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે

કોષ્ટક 3 - વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોના રહેઠાણની માલિકીનું વિશ્લેષણ કરે છે. આ માહિતી મુજબ, દસ ઘરોમાંથી ત્રણ ઘરો પોતાની માલિકીના છે અને ત્રણ ઘરો ભાડાના છે, જે દરેકનું પ્રમાણ 30% જેટલું છે. આ બંને શ્રેણીઓ સમુદાયના આર્થિક વિવિધતાને દર્શાવે છે. બીજી બાજુ, કોઈ પણ સભ્ય 'અન્ય વ્યક્તિ' હેઠળ નથી રહેતા, જેનું પ્રમાણ 0% છે. ચાર ઘરો (40%) ગુરુની માલિકીના છે, જે ગુરુ અથવા ધાર્મિક નેતાની માલિકીમાં આવે છે અને આ પ્રકારના રહેઠાણ સમુદાયના ધાર્મિક અને સામાજિક ઢાંચામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. આ માહિતી વ્યંઢળ સમુદાયની સામાજિક અને આર્થિક સ્થિતિની વધુ સચોટ સમજ પૂરી પાડવામાં મદદરૂપ થાય છે.

કોષ્ટક 4: શૈક્ષણિક સ્થિતિ

વિગત	સંખ્યા	ટકાવારી
પ્રાથમિક	5	50
માધ્યમિક	4	40
ઉચ્ચતર માધ્યમિક	0	0
સ્નાતક	1	10
અનુસ્નાતક	0	00
કુલ	10	100

સ્ત્રોત : ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે

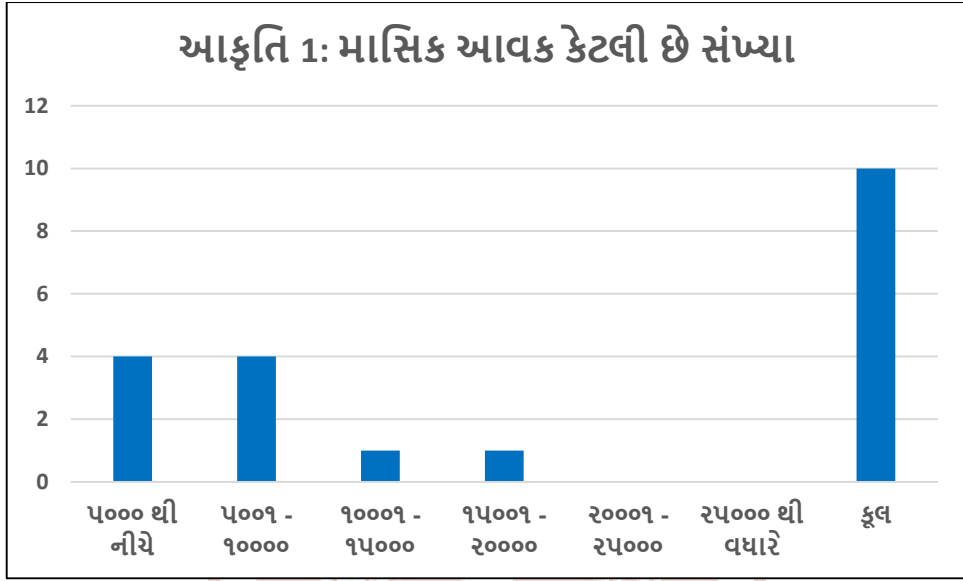
કોષ્ટક 4 - વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોની શૈક્ષણિક સ્થિતિનું વિશ્લેષણ કરે છે. આ કોષ્ટક મુજબ, કુલ ૧૦ વ્યક્તિઓમાંથી પાંચ વ્યક્તિઓ (૫૦%) પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કરેલ છે. ચાર વ્યક્તિઓ (૪૦%) માધ્યમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કરેલ છે, જ્યારે ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ કોઈએ પણ પૂર્ણ કરેલ નથી, જેનું પ્રમાણ ૦% છે. એક વ્યક્તિ (૧૦%) સ્નાતક છે, અને અનુસ્નાતક શિક્ષણ કોઈએ પણ પૂર્ણ કરેલ નથી, જેનું પ્રમાણ ૦% છે.

કોષ્ટક 5: માસિક આવક કેટલી છે

વિગત	સંખ્યા	ટકાવારી
5000 થી નીચે	4	40
5001 - 10000	4	40
10001-15000	1	10
150001-20000	1	10
20000-25000	0	00
25000 થી વધારે	0	00
કુલ	10	100

સ્ત્રોત : ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે

કોષ્ટક 5 - પ્રમાણે, વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોની માસિક આવકનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે મોટા ભાગના સભ્યોની આવક નિમ્ન સ્તરે છે. સર્વેક્ષણમાં જોવા મળે છે કે ૮૦% સભ્યોની આવક ₹૧૦,૦૦૦ કરતાં ઓછી છે, જેમાંથી ચાર-ચાર સભ્યો ક્રમશઃ ₹૫,૦૦૦ અને ₹૧૦,૦૦૦ ની વચ્ચેની આવક ધરાવે છે. માત્ર બે સભ્યોની આવક ₹૧૫,૦૦૧ થી ₹૨૦,૦૦૦ ની વચ્ચે છે, અને કોઈ પણ સભ્યની આવક ₹૨૦,૦૦૦થી વધુ નથી. આ આંકડાઓ સમુદાયના આર્થિક સ્થિતિનું ચિત્ર ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરે છે કે તેઓ આર્થિક રીતે ખૂબ જ કમજોર છે અને તેમની આવકના સ્ત્રોતો પણ મર્યાદિત છે.

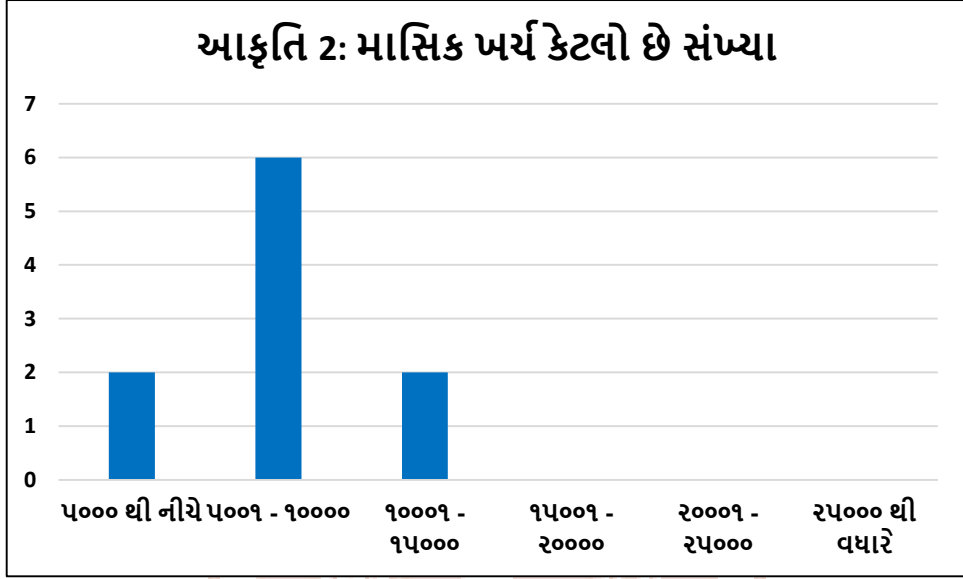


કોષ્ટક 6: માસિક ખર્ચ કેટલો છે

વિગત	સંખ્યા	ટકાવારી
૫૦૦૦ થી નીચે	૨	૨૦
૫૦૦૧ - ૧૦ ૦૦૦	૬	૬૦
૧૦૦૦૧ - ૧૫૦૦૦	૨	૨૦
૧૫૦૦૦૧ - ૨૦ ૦૦૦	૦	૦૦
૨૦ ૦૦૦ - ૨૫ ૦૦૦	૦	૦૦
૨૫૦૦૦ થી વધારે	૦	૦૦
કુલ	૧૦	૧૦૦

સ્ત્રોત : ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે

કોષ્ટક 6 - વ્યંઢળ સમુદાયના સભ્યોના માસિક ખર્ચનું વિશ્લેષણ પૂરું પાડે છે. આ કોષ્ટકમાં આપેલ માહિતી મુજબ, દસમાંથી આઠ સભ્યોનો માસિક ખર્ચ રૂ૧૦,૦૦૦ કરતાં ઓછો છે. આમાંથી બે સભ્યોનો ખર્ચ રૂ૫,૦૦૦ સુધીનો છે અને છ સભ્યોનો ખર્ચ રૂ૫,૦૦૧ થી રૂ૧૦,૦૦૦ સુધીનો છે, જે માસિક આવકની માહિતી સાથે મેળ ખાતો જણાય છે. બીજી બાજુ, બે સભ્યોનો ખર્ચ રૂ૧૦,૦૦૧ થી રૂ૧૫,૦૦૦ સુધીનો છે. કોઈ પણ સભ્યનો ખર્ચ રૂ૧૫,૦૦૧ કે તેથી વધુ નથી, જે દર્શાવે છે કે આ સમુદાયના સભ્યોની આર્થિક સ્થિતિ ખૂબ જ મર્યાદિત છે અને તેઓ નિમ્ન ખર્ચ સાથે જીવન જીવી રહ્યા છે.



આ વિશ્લેષણ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વ્યંઢળ સમુદાયના લોકોમાં રહેઠાણની વ્યવસ્થાઓ અને મિલકત માલિકીની સ્થિતિમાં સુધારાની જરૂરિયાત છે, તથા આર્થિક અને સામાજિક સ્વતંત્રતા માટે ખાસ નીતિગત પગલાંની જરૂરી છે.

નિષ્કર્ષ:

શોધપત્રના પરિણામોના આધારે સુરત શહેરના વ્યંઢળ સમુદાયની જીવનશૈલી, આવક, રહેઠાણ, શૈક્ષણિક સ્થિતિ અને માસિક ખર્ચનું વિશ્લેષણ કર્યું. આ સંશોધન પત્રનો નિષ્કર્ષ એ છે કે વ્યંઢળ સમુદાય સામાજિક અને આર્થિક રીતે ખૂબ જ પાછળ છે. સમુદાયના સભ્યોની મોટા ભાગની આવક ખૂબ જ ઓછી છે અને તેઓ આર્થિક રીતે અસ્થિર છે, જેને કારણે તેમનો જીવનધોરણ પણ પ્રભાવિત થાય છે.

શૈક્ષણિક સ્તર નબળો હોવાથી રોજગારીની તકો પણ મર્યાદિત છે, જે તેમને વધુ આર્થિક અસુરક્ષા તરફ ધકેલે છે. આ પરિસ્થિતિઓને કારણે વ્યંઢળ સમુદાય સામાજિક ઉપેક્ષા અને ભેદભાવનો પણ સામનો કરે છે. સમુદાયના સભ્યો માટે આવાસ, સ્વાસ્થ્ય સંભાળ, અને વ્યક્તિગત સુરક્ષા જેવી મૂળભૂત જરૂરિયાતોની પૂર્તિમાં પણ ખૂબ જ અડચણો આવે છે.

આ સંશોધન પત્રનો નિષ્કર્ષ એ છે કે સરકાર અને સમાજને આ સમુદાય માટે વધુ સક્રિય અને લક્ષ્યાંકિત યોજનાઓ અને પહેલોની રચના કરીને તેમના જીવન ધોરણને સુધારવા જોઈએ. શિક્ષણ, રોજગારી, સામાજિક સલામતી અને આર્થિક સ્થિરતા જેવા ક્ષેત્રોમાં વ્યાપક સુધારાઓ અને પહેલો દ્વારા તેમને વધુ સમાન અવસરો પ્રદાન કરી શકાય છે.

સંદર્ભ:

- ગુમા, એ., & યોપરા, આર. (2023). વ્યંઢળ સમુદાયમાં સામાજિક સમર્થનની ભૂમિકા. સમાજશાસ્ત્ર અભ્યાસ જર્નલ, 15(2), 45-56.
- જોહન્સન, આર., & માર્ટિનેઝ, એમ. (2022). રહેઠાણની સુવિધા મેળવવામાં ટ્રાન્સજેન્ડર સમુદાયના પડકારો. સામાજિક વિજ્ઞાન જર્નલ, 12(3), 102-118.
- ગુમા, એન., & યોપરા, એ. (2023). ટ્રાન્સજેન્ડર સમુદાય અને સામાજિક સમર્થનની જરૂરિયાત. જર્નલ ઓફ સામાજિક સમસ્યાઓ, 15(2), 78-89.
- પટેલ, એચ., & યોપરા, વી. (2023). ટ્રાન્સજેન્ડર સમુદાય માટે સામાજિક સમર્થનની મહત્તા. સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ જર્નલ, 9(2), 34-42.
- ગુમા, એસ., & યોપરા, વી. (2023). મિલકત માલિકીમાં ટ્રાન્સજેન્ડર સમુદાયને સામાજિક સહાયતા. સામાજિક સુધારા જર્નલ, 8(1), 67-74.
- માર્ટિનેઝ, એમ., & જોહન્સન, આર. (2022). મિલકત માલિકી અને ટ્રાન્સજેન્ડર સમુદાય: સમીક્ષા અને ભવિષ્યના દિશાનિર્દેશ. સામાજિક વિકાસ જર્નલ, 15(4), 60-72.
- મહેતા, એચ., & ગુમા, વી. (2022). ટ્રાન્સજેન્ડર સમુદાયની મિલકત માલિકી સંબંધિત નીતિગત સુધારા: એક સમીક્ષાત્મક અભ્યાસ. ભારતીય સામાજિક વિકાસ જર્નલ, 20(1), 78-90.

